

Asia: VN/13922/2021

Kansallisen lapsistrategian toimeenpanosuunnitelma

1. Lapset, nuoret ja koronakriisi

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Lapsistrategian toimeenpanon edistäminen yhteistyössä laadittavan lapsiin, nuoriin ja perheisiin kohdistuvan monialaisen toimenpidekokonaisuuden kanssa ja osana koronan jälkihoitoa on erittäin tärkeää. Siinä toimenpiteiden kohdistaminen erityisesti haavoittavassa tilanteessa eläviin lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin on erittäin tärkeää. Vauvaperheiden jaksaminen on vaikeutunut ja julkisten palvelujen, esim. neuvoloiden toiminta on ollut koronan vuoksi puutteellista ja vauvaperheet eivät ole saaneet riittävästi tukea. Päihde- ja muiden ongelmien vuoksi riskissä olevien vauvaperheiden tunnistaminen ja ohjautuminen palvelujen ja pitkäjänteisen kuntoutuksen piiriin ovat selkeästi vaikeutuneet. Väkivalta ja sen uhka näkyvät erittäin korostuneesti Ensi- ja turvakotien liiton eri chateissa (apua väkivaltaan, apua eroon, apua vauvaperheille, vauvaperheet ja päihteet sekä lasten ja nuorten chat) ja osa tilanteista on myös hyvin vakavia. Monialaisen toimeenpanokokonaisuuden toteuttamisessa nämä näkökulmat ja sisältöalueet on välttämätöntä ottaa mukaan. Erityisen vakava huoli ETKL:lla on väkivaltaa kokeneista ja käyttävistä nuorista vauvaperheiden lisäksi.

Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi, niiden kehittäminen ja niihin liittyvä osaaminen ovat keskeisiä asioita, jotta lapsen oikeusperustaiseen lapsistrategian toteuttamiseen päästää ja että toiminta on pitkäjänteistä ja eri hallinnonalat ylittävää myös käytännössä. Nämä liittyvät erityisen vahvasti kuntien ja tulevien hyvinvointialueiden toimintaan, mutta myös valtakunnalliseen eri ministeriöiden toimintaan ja lainvalmistelussa näiden aikaisempaa parempaan toteutumiseen. Lapsibudjetoinnin kehittämisessä valtiovarainministeriön rooli yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa nousee erittäin tärkeäksi.

Etäpalvelujen kehittämishanke yhteistyössä kansalaisyhteiskunnan kanssa tulee valmistella yhteistyössä järjestöjen kanssa, huolehtia siitä, että ei rakenneta päällekkäistä toimintaa STEA:n rahoituksella tehtävän matalan kynnyksen toiminnan kanssa. Erityisen tärkeäksi nousee järjestöjen etäauttamisen muotojen tunnettuuden lisääminen apua tarvitseville ja kuntien sekä hyvinvointialueiden virkamiehille ja päättäjille, jotta nämä auttamisen muodot näkyvät jatkossa mm. hyvinvointialueiden palvelustrategioissa, joilla linjataan hyvinvointialueen sosiaali- ja

terveydenhuollon palvelujen kokonaisuutta ja kumppanuuksia. Yhdenvertaisuuden näkökulma tulee korostetusti haasteeksi. Etäauttaminen toimii usein palvelun ja avun piiriin pääsyn väylä sekä ohjautumisessa pitempiaikaiseen tukeen. Kasvokkain tapahtuvaa palvelua sillä ei voi korvata.

2. Syrjinnän ja eriarvoisuuden torjunta

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti

ETKL pitää tärkeänä, että Tiedonkeruu hyvinvointierojen syistä ja niihin vaikuttamisesta -toimenpide kytketään tiiviisti eurooppalaisen lapsitakuun toteuttamiseen Suomessa.

3. Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeuksien turvaaminen

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Haavoittuvassa asemassa olevien lasten oikeudet huomioidaan osana eurooppalaista lapsitakuuta toimenpidekokonaisuudessa tulee nostaa erityisesti esiin lapsiperheköyhyys, odottavien ja vauvaperheiden tilanne ja tarpeet sekä perhe- ja lähisuhdeväkivallan ehkäiseminen, uhrien, väkivallan keskellä elävien väkivallan haavoittamien lasten sekä väkivallan tekijöiden tarpeet väkivallan kierteen katkaisemiseksi ja väkivallasta toipumisen varmistamiseksi. Istanbulin sopimus ja sen toimeenpano antavat edellä todetun osalta vankan pohjan työlle. Tuhat ensimmäistä elinpäivää hedelmöityksestä lähtien ovat korvaamattoman tärkeitä lapsen tulevalle kehitykselle ja koko elämällä. Ns. ACE-tutkimukset osoittavat kiistatta tähän vaiheeseen investoinnin kannattavuuden inhimillisesti ja taloudellisesti. Eurochild yhteistyössä mm. ETKL:n kanssa ja myös ITLA yhteistyössä eri tahojen kanssa ovat toteuttaneet tuhat ensimmäistä elinpäivää -teemaan liittyviä kehittämishankkeita, joiden kokemuksia ja tietoa kannattaa jatkossa hyödyntää.

4. Lasten suojelu väkivallalta

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

-

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Varsinainen, kouluterveyskyselyä laajempi ja säännöllisesti toteutettava lapsiuhritutkimus on erittäin tärkeä kokonaiskuvan saamiseksi ilmiöstä. ETKL korostaa sitä, että lapsiuhritutkimuksessa on välttämätöntä päästä siihen, että se toteutetaan säännöllisesti tietyin väliajoin, jotta pystytään myös seuraamaan tilanteen kehitystä.

ETKL ehdottaa, että toimenpidekokonaisuus "Toteutetaan opas ja koulutuskokonaisuus eron jälkeisen väkivallan muodoista" fokusoidaan hieman toisin ja laajennetaan toimenpidekokonaisuuden sisältöä. ETKL on toteuttanut yhteistyössä jäsenyhdistystensä kanssa kohta kolme vuotta jatkuneen Turvassa-hankkeen, jossa on keskitytty vakaviin huolto- ja tapaamisriitoihin. Tärkeänä havaintona on ollut se, että vakavat huolto- ja tapaamisriidat/ vakavat erotilanteet, tulkitaan liian helposti eroavan parin riitelyksi eikä tunnisteta ja arvioida niissä olevaa väkivallan riskiä tai väkivallan vakavuutta. Lapsen etu jää näissä tilanteissa huomioimatta. Hankkeessa on havaittu myös se, että näissä tilanteissa eri palvelut käännyttävät apua tarvitsevia ohjaamalla heitä toiseen palveluun ja tehdään arvioi, ettei tilanne joko koske asianomaista tahoa tai että itsellä ei ole toimivaltaa toimia asiassa. Apua tarvitsevat riskissä elävät lapset ja perheet pyörivät palvelujärjestelmässä pahimmillaan vuosia eikä tilanteeseen saada muutosta edes huoltajuuteen liittyvän oikeuskäsittelyn jälkeen. Hankkeessa on kehitetty moniammatillisen riskinarvioinnin välineitä, käynnistetty kahdella alueella Mikkelissä ja Turussa vaativiin eroihin keskittyvien moniammatillisten työryhmien toiminta sekä vastattu erittäin suureen ilmiöön liittyvään tiedontarpeeseen koulutuksilla. ETKL on valmis tulemaan kumppaniksi tämän suunnitteluun, toteuttamiseen ja hyödyntämään siinä Turvassa- hankkeessa saatua asiantuntemusta ja välineitä. Vakavat erot on myös yksi osaamis- ja tukikeskuksiin kuuluva kokonaisuus, jonka kehittämistä tämä toimenpidekokonaisuus voisi erittäin hyvin palvella.

5. Lasten ja perheiden sosiaali- ja terveystalvet

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Kansallisen lapsistrategian toteuttamisen kytkentä sote-uudistuksen toteuttamiseen on välttämätöntä.

6. Varhaiskasvatus ja koulutus

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

ETKL ehdottaa, että "Laaditaan opettajille ajantasainen materiaalipaketti lapsistrategiasta ja lasten oikeuksista" toimenpidekokonaisuutta laajennetaan siten, että huolehditaan opettajien perus- ja täydennyskoulutukseen tieto lasten oikeuksista ja kansallisesta lapsistrategiasta.

7. Perheen riittävä toimeentulo sekä työn ja perheen yhteensovittaminen

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Puututaan lapsiperheköyhyyteen ja syrjäytymiseen eurooppalaisen lapsitakuun mukaisesti on erittäin tärkeä lapsistrategian toimenpidekokonaisuus. Lapsiperheköyhyys on ollut jo vuosia suomalaisen yhteiskunnan häpeäpilkku ja se on entisestään vaikeutunut korona-aikana. Kaikkein vaurioittavinta tutkimusten mukaan on vauvaperheköyhyys. Lapsiperheköyhyys näkyy paitsi taloudellisena hätänä myös osattomuuden, ulkopuolisuuden ja näköalattomuuden kokemuksina, joilla on elämänmittaisia vaikutuksia selviytymiseen ja elämän rakentumiseen. Lapsiperheköyhyyden vähentämisellä on vahva kytty sosiaaliturvan uudistamista valmisteleavan komitean työhön ja tuosta integraatiosta tulee toimenpidekokonaisuuden toteuttamisessa huolehtia.

ETKL painottaa sitä, että tämän toimenpidekokonaisuuden toteuttamisessa olisi hyvä olla myös jokin konkreettinen elämänhallinnan taitojen vahvistamiseen kytkeytyvä kokeilu mukana, jota myös tutkimuksellisesti seurataan. Eurooppalaisessa lapsitakuussa todetaan mm. jokaisen lapsen oikeus ravitsevaan ateriaan. Kokeilu voisi liittyä esimerkiksi siihen, että parannetaan lapsiperheiden talouden hallinnan ja kotiruuuan valmistamisen taitoja sekä tuetaan perheen yhteisiä ruokailuja. Vauvaperheiden osalta on käynnistymässä rajattu kokeilu lahjoitusvaroin ETKL-ITLA-Venner, jossa kasvisruokakonseptiin (ainekset ja reseptit) kytetään ohjauksellinen elementti osaksi olemassa olevaa palvelua ja tutkitaan intervention vaikutuksia. Vastaavan tyyppinen, laajemmalle kohderyhmälle toteutettu kokeilu esim. ympärivuorokautisesta palvelusta lähtijöille, erotilanteessa oleville tai yksinhuoltaperheille eri tahojen yhteistyönä toteutettuna voisi olla yksi mahdollisuus.

Toteutetaan vaikuttamiskampanja yksityisen sektorin toimijoiden kanssa työn ja perheen yhteensovittamisesta on erittäin tärkeä toimenpidekokonaisuus ja voi olla osa yritysten yhteiskuntavastuun toteuttamista ja lapsiystävällisen yhteiskunnan rakentamista. Kuten edellä todetaan toimenpidekokonaisuus kytkeytyy perhevapaaudistukseen.

8. Lasten läheis- ja vertaissuhteet

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

-

9. Lasten vapaa-aika ja harrastukset

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Toimepidekokonaisuudessa "Tehdään yhteistyötä lajiliittojen kanssa hyvien käytäntöjen kehittämiseksi ja levittämiseksi." on hyvä rakentaa yhteistyö myös sosiaali- ja terveysjärjestöjen kanssa. Lapsille haitallisessa toiminnassa tulee tunnistaa ja ehkäistä lasten seksuaalisen

hyväksikäytön lisäksi lasten ja nuorten kaltoinkohtelu ja henkinen väkivalta ilmiöinä. Näissä asioissa ainakin Väestöliitolla ja Ensi- ja turvakotien liitolla on osaamista tarjottavana.

10. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Koronakriisin onnistuneen jälkihoidon kannalta toimenpidetkokonaisuus "Kootaan kattava tietopohja lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja koronakriisin vaikutuksista siihen" on erittäin tärkeä.

ETKL kannattaa "Toteutetaan lapsibudjetoinnin kehittämistä koskeva toimenpide lapsibudjetointityöryhmän ehdotuksen mukaisesti" Valtakunnallisesti valtiovarainministeriön rooli tässä kokonaisuudessa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa on erittäin tärkeä. Hyvinvointialueita perustettaessa ja niihin toimintakäytäntöjä luotaessa on tärkeää varmistaa, että lapsibudjetointi tulee osaksi toimintakäytäntöjä.

11. Lapsen oikeus tulla kuulluksi ja saada tietoa

Mitä mieltä olette ehdotetuista toimenpiteistä?

Kannatan näiden toimenpiteiden jatkovalmistelua

Muutosehdotus tai muu kommentti:

Toteutetaan lapsen oikeuksia ja erityisesti lasten osallisuutta koskeva koulutuskokonaisuus ammattilaisille - toimenpidetkokonaisuus tarvitsee tuekseen sen, että edellä todetut teemat kytetään tiiviisti osaksi eri alojen ammattilaisten perus- ja täydennyskoulutusta.

Lasten ja nuorten omista tarpeista ja toiveista nouseva toimenpidetkokonaisuus vielä puuttuu toimeenpanosuunnitelmasta. ETKL pitää tärkeänä, että lasten ja nuorten tarpeita ja toiveita kartoitettaessa huolehditaan siitä, että niitä kuullaan myös vaikeissa ja haavoittavissa tilanteissa eläviltä lapsilta ja nuorilta. Järjestöt voivat olla tässä hyvänä apuna.

Lapsi- ja perhejärjestöt ovat olleet hyvin aktiivisia kansallisen lapsistrategian suhteen aina lähtien sen saamiseen liittyvästä aloitteesta. Myös jatkossa paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti on tärkeää huolehtia siitä, että järjestöt ovat julkisten palvelujen ammattilaisten ja päättäjien rinnalla mukana kansallisen lapsistrategian toimeenpanossa ja arvioinnissa.

Särkelä Riitta
Ensi- ja turvakotien liitto ry